

Innst. O. nr. 37.

(1998-99)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av EU-direktiv om rettslig vern av databaser).

Ot.prp. nr. 85 (1997-98).

Til Odelstinget.

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Kulturdepartementet legger i proposisjonen fram forslag til endringer i lov av 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) til gjennomføring av EUs direktiv om rettslig vern av databaser (96/9/EF).

Direktivet tar sikte på å harmonisere nivået for vern av databaser innen det indre marked. Formålet er bl.a. å stå styrket i konkurransen på det globale databasetjeneste-marked, og å sikre like konkurransevilkår innenfor fellesskapet.

Databaser er systematiserte samlinger av informasjon, og kan være svært verdifulle produkter i dagens informasjonssamfunn. Et stort og stadig økende tilfang av informasjon gjør det desto viktigere å kunne skille mellom relevant og ikke-relevant informasjon. Et produkt, som tilbyr komplett og strukturert informasjon om avgrensede områder tilpasset ulike brukeres behov, kan derfor møte stor etterspørsel. Det er vernet for slike produkter direktivet regulerer, idet vernet samtidig søkes balansert mot samfunnets åpenbare krav på tilgang til informasjon.

Direktivet gir et opphavsrettslig vern så vel som et investeringsmessig begrunnet særskilt vern for databaser. Gjeldende norsk rett gir allerede et utstrakt immaterialrettslig vern for databaser. Databaser kan være vernet som åndsverk hvis de fyller krav til verkhøyde, og de kan vernes etter den såkalte katalogregelen i åndsverkloven dersom de inneholder et større antall opplysninger.

Direktivet gjør det derfor etter departementets syn ikke nødvendig med omfattende endringer i åndsverkloven.

Det foreslås en endring i bestemmelsen om eksemplarfremstilling til privat bruk i § 12 slik at denne ikke lenger vil omfatte digital kopiering av databaser. Videre foreslås retten til fremføring av databaser ved

undervisning i § 21 begrenset til undervisning som ikke er ervervsmessig. Det foreslås en bestemmelse i § 39 h som skal sikre en rettmessig bruker av en database tilgang til dens innhold. Når det gjelder gjennomføringen av det særskilte investeringsmessig begrunnede databasevern, det såkalte sui-generis-vern, foreslår departementet at dette skjer ved endringer i § 43 om vern for katalogarbeider. Det foreslås en utvidelse av vernets innhold til å omfatte eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring for allmennheten samt innføring av et alternativt vilkår for vern basert på om arbeidet er resultat av en vesentlig investering. Videre foreslås endringer i vernetiden for katalogarbeider, og en presisering av direktivets bestemmelse om bruk av uvesentlige deler av slike arbeider. Til slutt foreslås at det for arbeider etter § 43 skal gjelde de samme avgrensninger som for det opphavsrettslige vern. Det foreslås en endring i § 58 om hvem som skal nyte vern etter § 43, og i tillegg særskilte overgangsregler. Disse overgangsreglene innebærer bl.a. at visse arbeider som i dag er uten vern vil få vern etter § 43.

Direktivet og dets konsekvenser har vært gjenstand for analyse i nordiske departementale drøftelser om opphavsrett. De nordiske løsningsforslag til gjennomføring av direktivet er i all hovedsak ensartede. Hittil er det Sverige og Finland som har de nødvendige lovendringer i kraft.

Proposisjonens kapittel 2 inneholder en gjennomgang av gjeldende retts vern av databaser. I kapittel 3 knytter departementet visse merknader til enkelte mer generelle problemstillinger som høringsinstansene har tatt opp i sine hørings svar, kapittel 4 inneholder en gjennomgang av direktivet med departementets vurderinger av hvorvidt de enkelte direktivbestemmelser nødvendiggjør endringer i åndsverkloven og i kapittel 5 redegjør departementet for forslagene til endringer i loven.

1.2 Om EUs direktiv om rettslig vern av databaser

Innledning

Departementet mener at gjeldende norsk rett i stor utstrekning allerede er i samsvar med direktivets bestemmelser. Flere høringsinstanser har hatt kommentarer til direktivets rekkevidde på visse punkter. Disse blir kommentert under kapittel 6 om alminnelige merknader eller kapittel 9 om merknader til de enkelte bestemmelser. Departementets syn på hvorvidt de enkelte artikler i direktivet nødvendigvis gjør endringer, vil gå fram av gjennomgangen i det følgende.

Ved direktivet reguleres det rettslige vern for sammenstillinger av data, opplysninger og verk. Benneveln database benyttes i direktivet som en samlebetegnelse på slike sammenstillinger, uavhengig av innholdets karakter, og uavhengig av på hvilken måte innholdet gjøres tilgjengelig - elektronisk eller på annen måte.

Direktivet tar dels sikte på å harmonisere nivået for vern av databaser som er åndsverk. I direktivet presiseres hvilke kriterier som skal gjelde for at en database skal gis opphavsrettslig vern, likeledes hvem som skal anses å være opphavsmann. Videre reguleres omfanget av eneretten (det vil si hvilke handlinger som er avhengig av samtykke fra rettighetshaver) samt hvilke innskrenkninger i denne eneretten som nasjonal lovgivning kan fastsette for visse typer brukssituasjoner.

Ved direktivet etableres også i europeisk sammenheng en ny type beskyttelse som er uavhengig av om databasen har karakter av å være et åndsverk. Direktivet betegner dette som en «sui-generis right», det vil si en rett av sitt eget slag. Denne særskilte retten gis den som gjennom vesentlige investeringer har laget en database. Det gis en enerett til uttrekk eller gjenbruk av hele eller vesentlige deler av databasen, med samme innskrenkninger for de brukssituasjoner som er hjemlet for opphavsrettslig vernede databaser.

Departementet presiserer at det er det spesifikke immaterialrettslige vern av databaser som reguleres ved direktivet. Den såkalte sui-generis-retten er likevel i vesentlig grad et investeringsvern som er konkurransemessig begrunnet. Også nasjonale regler og prinsipper som nedfeller forbud mot eller normer for illojal/utilbørlig konkurranse, jf. f.eks. markedsføringsloven, gir en viss beskyttelse av de næringsdrivendes investeringer mot etterligninger eller annen form for illojal utnyttelse. Disse vil kunne supplere det immaterialrettslige vern som direktivet fastsetter.

Direktivet kapittel 1 - virkeområde

Etter artikkel 1 vil direktivet gjelde databaser så vel i elektronisk som ikke-elektronisk form. Med database forstås en sammenstilling av verk, data eller annet materiale, som er ordnet systematisk eller meto-

disk, og som kan konsulteres individuelt på elektronisk eller annen måte.

I artikkel 2 angis at allerede vedtatte direktiver om vern for datamaskinprogrammer, om utleie- og utlånsrettigheter m.m., samt om vernetidens lengde, ikke berøres av nærværende direktiv. Disse direktiver er gjennomført i norsk rett. Dette betyr bl.a. at adgangen til utlån av en database som er verk vil være regulert av gjeldende lovs § 19, som omhandler adgangen til viderespredning av verk som er solgt eller på annen måte overdratt med rettighetshaverens samtykke.

Direktivet kapittel 2 - opphavsrettslig vern av databaser

Artikkel 3 nr. 1 presiserer vilkåret for vern: Utvalget eller arrangementen av databasens innhold må være resultatet av opphavsmannens egen intellektuelle frembringelse. Departementet antar at dette verkshøydekravet er i samsvar med gjeldende norsk rett. I artikkel 3 nr. 2 konstateres at opphavsrettslig vern for databaser ikke omfatter databasens innhold, som kan være gjenstand for selvstendig vern. Dette er i samsvar med gjeldende rett.

Artikkel 4 omhandler hvem som skal anses å være opphavsmann til en database: Hovedregelen er at den eller de fysiske personer som har laget databasen er dens opphavsmann/menn. Videre fastsettes at opphavsretten innehas i fellesskap dersom flere personer har bidratt sammen på en slik måte at de alle er å anse som opphavsmenn, og uten at det samtidig er mulig å skille den enkeltes ytelse ut som særskilt verk. Artikkelen 4 er i samsvar med gjeldende rett, henholdsvis åndsverkloven § 1 og § 6 om fellesverk.

Artikkel 5 bestemmer enerettens omfang - det vil si hvilke disposisjoner over databasen som verk som er betinget av rettighetshaverens samtykke. Uten samtykke er det ikke lov å fremstille eksemplarer av hele eller deler av databasen, enten eksemplarfremstillingen er permanent eller midlertidig. Departementet antar at dette ikke nødvendigvis gjør endringer i gjeldende rett. Det vises til drøftingen i kapittel 4 i proposisjonen om departementets forståelse av gjeldende rett når det gjelder eksemplarfremstillingsretten. Eneretten omfatter også enhver endring av databasen, f.eks. ved oversetting eller annen bearbeiding, og eksemplarfremstilling av en slik endret database. Dette er også i samsvar med § 2.

Spredning til allmennheten av databasen eller et eksemplar av denne, eventuelt et endret eksemplar av denne, er også avhengig av samtykke. Hvis et fysisk eksemplar av en database (f.eks. i en CD-rom) er solgt med rettighetshavers samtykke i et EØS-land, kan dette eksemplaret fritt videreselges innenfor EØS. Det vil si at direktivet ikke tillater bare nasjonal konsumpsjon av spredningsretten. Denne adgangen til fri viderespredning svarer til konsumpsjonsprinsippet i lovens § 19 og lovendring er ikke nødvendig. Det har

vært og er departementets oppfatning at de direktiver der spredningsretten er berørt, ikke forhindrer konsumpsjon også for så vidt gjelder eksemplarer som første gang er solgt eller på annen måte overdratt med rettighetshaverens samtykke utenfor EØS, det vil si et prinsipp om internasjonal konsumpsjon.

Det omfattes også av rettighetshaverens enerett etter artikkel 5 å gi tillatelse til all offentlig formidling, visning eller fremføring av databasen eller en endret versjon av denne. Denne eneretten til tilgjengeliggjøring for allmennheten svarer til gjeldende lovs § 2 og § 4.

I artikkel 6 reguleres unntakene fra eneretten. For den rettmessige bruker av en database, skal visse disposisjoner over denne være tillatt uten samtykke, når dette er handlinger som er nødvendige for å få tilgang til databasens innhold og for å muliggjøre normal bruk av innholdet. En slik adgang må hjemles ved en tilføyelse i åndsverkloven. Slik bruk kan eksempelvis nødvendiggjøre en fremføring eller en eksemplar fremstilling (når en database er gjort tilgjengelig elektronisk) som ellers ville være betinget av særskilt samtykke. Det er presisert at dersom brukeren kun er autorisert til å bruke deler av en database, vil adgangen til slike nødvendige handlinger uten samtykke være begrenset til den delen av basen han har autorisert tilgang til. Er det snakk om kopiering av så små deler av databasen at den ikke kan karakteriseres som en gjengivelse av databasen som verk, vil det under enhver omstendighet ikke behøves noen særskilt hjemmel fordi det i så fall ikke er snakk om en enerettsbelagt handling.

Artikkel 6 nr. 2 og 3 gir adgang for medlemslandene til å ha visse unntak fra opphavsretten. Det spesifiseres i hvilket omfang nasjonal lovgivning kan gjøre unntak for eksemplar fremstilling til privat bruk (kun ikke-elektronisk) i artikkel 6 a), i hvilket omfang det kan gjøres bruk av databaser i undervisnings- og forskningsøyemed (begrenses til ikke-kommersielle formål) i artikkel 6 b) og til slutt en spesifisering av adgangen til å ha unntak fra eneretten av hensyn til offentlig sikkerhet og administrative eller rettslige prosedyrer i artikkel 6 c).

Direktivet åpner også for ytterligere unntak fra eneretten etter artikkel 6 d), med den viktige forutsetning at slike unntak ikke kommer i strid med de spesifiserte unntakshjemler som er nevnt foran. Det betyr at unntak for privat bruks kopiering av databaser ikke kan gjøres videre enn artikkel 6 a) gir rom for. En endring i åndsverklovens bestemmelse i § 12 om privat bruks kopiering vil derfor være nødvendig. Det betyr videre at det må gjøres visse endringer i gjeldende bestemmelser om bruk av verk (herunder databaser) i undervisningsvirksomhet. Det må gjøres en endring i lovens § 21 som i dag hjemler fri adgang til offentlig fremføring av utgitte verk, herunder databaser, i undervisning. Dette fordi någjeldende bestemmelse, i

motsetning til direktivet, ikke setter noen begrensning i hvilken type undervisningsvirksomhet som skal gis slik adgang. Når det gjelder unntak fra eksemplar fremstillingsretten, innebærer artikkel 6 b) at en eventuell fri adgang til eksemplar fremstilling innenfor forskning og undervisning kun skal kunne opprettholdes under visse betingelser. I åndsverkloven har vi en avtalelisens i § 13 for eksemplar fremstilling i undervisningsvirksomhet. Avtalelisensordningen er, slik departementet ser det, ikke en slik rettighetsinnskrenkning som stipulert i artikkel 6 b). Departementet anser avtalelisensen som en forenklet klareingsordning for bruk av verk, og artikkel 6 foranlediger av den grunn ingen endringer i § 13. Av samme grunn vurderer departementet det slik at § 14 i loven om eksemplar fremstilling til intern bruk i virksomheter, som også er basert på avtaler med avtalelisensvirkning, ikke berøres av direktivet artikkel 6 om adgangen til unntak.

Unntaksadgangen som er angitt i artikkel 6 nr. 2 bokstav c) om offentlig sikkerhet m.v., gjør det ikke nødvendig med noen lovendringer for vår del (jf. åndsverkloven §§ 26 flg).

Det gis videre i direktivet rett til å gjøre unntak av hensyn til offentlig sikkerhet.

Direktivet gjengir i artikkel 6 nr. 3 det prinsipp som uansett gjelder ved den nasjonale regulering av unntakene fra eneretten - et prinsipp som er hentet fra Bernkonvensjonen artikkel 9 (2), det kan ikke gjøres unntak fra eneretten som vil innebære en urimelig tilsettings av opphavsmannens legitime interesser og skade den normale utnyttelsen av databasen. Dette tilsvarer det rammeverk som gjelder for åndsverklovens avgrensingsbestemmelser i kapittel 2. Det innebærer at direktivets unntaksbestemmelser ikke må tolkes slik at de går lenger enn det er hjemmel for i Bernkonvensjonen.

Direktivet kapittel 3 - Sui-generis-vern for databaser som ikke er eller har karakter av å være åndsverk

Bestemmelsene i denne del av direktivet nødvendiggjør endringer i åndsverkloven for å ivareta så vel direktivets definisjon av hva som skal undergis slikt sui-generis-vern, hvilke handlinger som skal omfattes av eneretten og varigheten av vernet. Om de konkrete endringsforslag, se kapittel 7.

Artikkel 7 nr. 1 angir hva som skal undergis slikt vern. Det må være en sammenstilling som faller inn under definisjonen av database i direktivets artikkel 1, og det må ha krevet en vesentlig kvantitativ eller kvalitativ investering å samle inn, verifisere eller presentere innholdet i basen.

Frembringeren av en slik database skal etter artikkelen ha en rett til å forhindre uttrekk og gjenbruk av hele eller vesentlige deler av databasens innhold. Noe slikt særskilt sui-generis-vern vil derfor ikke eksistere for uvesentlige deler av en slik database.

Uttrekk forstås etter direktivet som en varig eller midlertidig overføring til et annet medium av hele eller vesentlige deler av innholdet i en database, uansett på hvilken måte overføringen skjer, og uansett i hvilken form. Med gjenbruk skal forstås det å gjøre hele eller vesentlige deler av innholdet i databasen tilgjengelig for allmennheten - enten ved spredning av eksemplarer, ved utleie, ved on-line overføring eller overføring på annen måte. Er et eksemplar av en slik database solgt med rettighetshavers samtykke i EØS-området, kan det fritt selges videre. Det er presisert at offentlig utlån ikke ligger innenfor enerettshandlingene.

Hva som utgjør en vesentlig del av databasen skal etter direktivet vurderes kvalitativt og/eller kvantitativt. Gjentatt og systematisk uttrekk og/eller gjenbruk av uvesentlige deler av databasens innhold, som innebærer handlinger i strid med en normal utnyttning av databasen eller som urimelig tilsesetter databasefrembringerens legitime interesser, er ikke tillatt.

Sui-generis-vernet er uten fortrengsel for eksisterende rettigheter som måtte være i databasens innhold.

Denne definisjonen av innholdet i databasevernet gjør det nødvendig med endringer i åndsverkloven.

Rettighetene etter artikkel 7 kan fritt overdras. Dette er i samsvar med gjeldende rett.

Vernet gjelder uavhengig av om databasen fyller vilkårene for opphavsrettslig vern eller ikke, hvilket også er tilfelle etter gjeldende rett.

Artikkel 8 gir den som har rett til å bruke en database adgang til å bruke uvesentlige deler av basen, uansett formål, så lenge det ikke skjer bruk i strid med en normal utnyttelse av databasen, eller urimelig tilsesettelse av frembringerens legitime interesser. Brukeren må heller ikke tilsesette rettighetene som måtte ligge i databasens innhold (verk eller andre arbeider). Artikkel 8 sier også at hvis en bruker bare har autorisert tilgang på deler av en offentliggjort database, skal adgangen til bruk av uvesentlige deler gjelde kun for den del av en database brukeren har slik tilgang til. For departementet fortøner dette seg som uklart, all den tid retten under enhver omstendighet ikke omfatter uvesentlige deler av en database.

Artikkel 9 gir medlemsstatene adgang til å gjøre unntak fra retten etter artikkel 7 til fordel for den som har rett til å bruke en database som er gjort tilgjengelig for allmennheten. Unntakene gjelder uttrekk til privat bruk av ikke-elektroniske databaser, uttrekk til bruk for undervisning og vitenskapelig forskning, i det omfang formålet med bruken er ikke-kommersiell, samt uttrekk og gjenbruk for prosessuelle og offentlige sikkerhetsformål. I henhold til direktivets fortale (pkt. 52) er de medlemsstater, som allerede har et lovbestemt vern sammenlignbart med direktivets sui-gene-

ris-vern, gitt anledning til å beholde de unntak fra vernet som tradisjonelt har vært spesifisert i nasjonal lovgivning. Etter gjeldende rett i samtlige nordiske land er det for katalogvernet de samme avgrensninger av kopieringsvernet som for opphavsretten. Katalogvernets innhold i dag er imidlertid mer begrenset enn det opphavsrettslige. Direktivet forplikter oss til å utvide det gjeldende vern for databaser under katalogregelen. Departementet legger til grunn at prinsippet om å avgrense katalogvernet i samme omfang som opphavsretten kan videreføres under henvisning til fortalens pkt. 52 om dette. Dette er i samsvar med de konklusjoner som også er trukket i de øvrige nordiske lands departementer, og som er gjort til lov i Sverige og Finland.

I artikkel 10 reguleres vernetiden for sui-generisretten. Denne løper ut 15 år etter utløpet av det år databasen var ferdigstilt. Hvis databasen gjøres tilgjengelig for allmennheten innen denne fristen, skal vernet vare i 15 år fra utløpet av det år databasen ble gjort tilgjengelig på denne måten. Direktivet presiserer at innhenting/innsamling av tilleggsinformasjon, oppdateringer, endringer eller tilføyelser kan innebære at det løper en egen vernetid for den databasen som da blir resultatet, dersom endringene er vesentlige og dessuten innsamlingsarbeidet innebærer en vurdering av databasens resultat som en vesentlig ny investering fra frembringerens side. Som det fremgår av fortalen, vil det være frembringeren som har bevisbyrden for at disse kriterier er oppfylt (jf. fortalen pkt. 54). Vernetiden i direktivet gjør det nødvendig med lovendring.

Artikkel 11 regulerer hvem som skal kunne nyte godt av dette vernet, og gjør det nødvendig med en endring i vår såkalte tilknytningsbestemmelse i åndsverkloven § 58. Etter artikkel 11 skal sui-generis-vernet gis databasefrembringere som er borgere av en medlemsstat eller har sin bopel i en medlemsstat. Er rettighetshaver et selskap, skal det gis slikt vern dersom selskapet har sin sentrale administrasjon eller hovedvirksomhet i et land innenfor fellesskapet. I henhold til direktivets artikkel 11 nr. 3 skal avtaler som utvider sui-generis-vernet til databaser som er frembragt i tredjeland inngås av Rådet for den europeiske union etter forslag fra EU-kommisjonen, og uten at slik avtale kan utvide vernetiden i forhold til direktivet. Ved EØS-komiteens beslutning om endring av EØS-avtalens vedlegg XVII (Opphavsrett) ved innlemming av databasedirektivet ble artikkel 11 nr. 3 besluttet slik lydende:

«Varigheten av et eventuelt vern som gis databaser i henhold til avtaler inngått av en avtalepart, som lar databaser som er lagd i tredjestater og faller utenfor bestemmelsene i nr. 1 og 2, være omfattet av retten fastsatt i artikkel 7, skal ikke overstige vernetiden i henhold til artikkel 10.»

Direktivet kapittel 4 - felles bestemmelser

Artikkel 12 fastslår at medlemsstatene må lovgi passende sanksjoner for brudd på de eneretter direktivet gir. Ingen lovendringer er nødvendig for vår del i så måte, ettersom åndsverkloven kapittel 7 hjemler så vel strafferettslige som sivilrettslige sanksjoner ved overtredelser av åndsverklovens bestemmelser.

Artikkel 13 presiserer at direktivets bestemmelser ikke tilsidesetter annet regelverk som måtte berøre opphavsrett og beslektede rettigheter til det materiale en database måtte inneholde, regelverk om industriell eiendomsrett for øvrig, regelverk om vern av nasjonale kulturskatter, konkurranselovgivning, regelverk om sikkerhet, taushetsplikt, personvern, offentlighetsregler i forhold til offentlige dokumenter eller kontraktsrett.

Artikkel 14 gir overgangsregler.

Etter artikkel 14 nr. 1 skal opphavsrettsvernet gjelde også for databaser som er skapt forut for 1. januar 1998, så lenge databaser på dette tidspunktet fyller direktivets kriterier for opphavsrettslig vern.

Artikkel 14 nr. 2 berører ikke oss, men innebærer at dersom et medlemsland har gitt opphavsrettslig vern til databaser som ikke fyller direktivets vilkår for slikt vern, skal direktivet ikke medføre en avkortning av den resterende vernetid for de databaser dette måtte gjelde.

Artikkel 14 nr. 3 innebærer at sui-generis-vernet også skal gis alle databaser som er frembragt i inntil 15 år før 1. januar 1998, dersom de på dette siste tidspunktet fyller vilkårene for sui-generis-vern i artikkel 7.

Artikkel 14 nr. 4 presiserer at disse bestemmelser ikke berører handlinger utført eller rettigheter ervervet før 1. januar 1998.

Artikkel 15 gjør bestemmelsene om den rettmessige databasebrukers adgang til å utføre handlinger som i utgangspunktet er underlagt enerett etter artikkel 6 (1) eller som bare gjelder uvesentlige deler av en sui-generis-vernet database (artikkel 8), ufravikelige.

Etter artikkel 16 skal medlemsstatene innen 1. januar 1998 fastsette lovgivning som er i overensstemmelse med direktivets materielle regler. Videre inneholder artikkel 16 bestemmelser om orientering til EU-kommisjonen om nasjonal gjennomføring. Dessuten er det i direktivet fastsatt at EU-kommisjonen innen tre år etter 1. januar 1998 skal avgi en rapport med særskilt fokus på gjennomføringen av sui-generis-vernet, og vurdering av om dette har ledet til monopoltilstander eller annen forstyrning av den frie konkurranse som eventuelt nødvendiggjør tiltak, eksempelvis i form av tvangslisenser. Kommisjonen skal i denne forbindelse om nødvendig fremlegge forslag til endringer i direktivet i tråd med hva utviklingen på databaseområdet viser.

1.3 Departementets merknader og forslag

Endringer i det opphavsrettslige vernet

Det er verdt å merke seg at direktivet statuerer som eneste kriterium for opphavsrettslig vern at databasen er resultatet av opphavsmannens egen, intellektuelle frembringelse. Dette er tilsvarende kriterium som benyttes i EUs direktiv om vern av datamaskinprogram (91/250/EEC), gjennomført i norsk rett ved EØS-avtalens ikrafttredelse i 1994.

Det sakkyndige råd for åndsverker har i sitt høringssvar pekt på følgende:

«... for verkshøydekravet etter åndsverklovens § 2 er [det] uten betydning om det som er laget er et resultat av skapende, individuell innsats, hvis ikke denne innsats har gitt sitt avpreg på det som er laget. Etter rådets oppfatning er dette kriterium forenlig med direktivets artikkel 2 nr. 1., som i den engelske tekst bruker uttrykket «constitute the author's own intellectual creation» - som bokstavelig oversatt betyr «utgjør opphavsmannens egen intellektuelle skapelse» - , hvilket er noe annet og mer enn det blotte «result of the author's» own creative intellectual effort.»

Departementet slutter seg til disse bemerkninger.

Etter gjeldende rett er det adgang til å fremstille eksemplar av et offentliggjort verk til privat bruk, jf. åndsverkloven § 12. Det er gjort unntak for maskinlesbare eksemplar av datamaskinprogram. For andre verkstyper er det imidlertid ikke gjort unntak for digital kopiering. I henhold til direktivet artikkel 6 nr. 2 a), er medlemsstatene gitt adgang til å gjøre unntak fra eneretten til en database som er åndsverk, bl.a. for privat bruk. Direktivet setter som betingelse at det dreier seg om kopiering av en ikke-elektronisk database. I samsvar med de konklusjoner som er trukket under de nordiske drøftelser omkring rekkevidden av denne unntaksadgangen, er departementet av den oppfatning at det vil være adgang til å ta papirkopi av en database til privat bruk, hva enten papirkopien gjøres direkte fra papir eller ved en utskrift fra en elektronisk database. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet en endring i § 12 om at det ikke lenger vil være tillatt til privat bruk å foreta en eksemplarframstilling i maskinlesbar form av en database som man har tilgang til i maskinlesbar form.

Flere høringsinstanser har uttrykt sin prinsipielle motstand mot begrensninger i adgangen til å foreta eksemplarframstilling innenfor privatsfæren, samtidig som det erkjennes at direktivet innebærer en forpliktelse til en slik begrensning. I så måte har de samme instanser uttrykt tilfredshet med at departementet i sitt forslag ikke går lenger i regulering av privatsfæren enn hva direktivet direkte foranlediger, ved at forslaget gir fortsatt adgang til å ta papirkopier fra databaser, uavhengig av hvilket format databasen foreligger i. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Universitetet i Oslo, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Universitetet i Bergen samt Advokat-

foreningens lovutvalg gir likevel alle uttrykk for at departementets forslag om å nytte uttrykket «maskinlesbar form» ikke synes egnet. Det pekes på at dagens teknologi med hensyn til utstyr for innskanning av papirbasert materiale gjør at ethvert papirbasert dokument i dag er maskinlesbart. Høringsinstansene foreslår i stedet benyttet uttrykket «digital form». Advokatforeningens lovutvalg har uttalt følgende:

«Det mest presise ville være om man kunne finne et uttrykk som dekker det forhold at det dreier seg om elektronisk og digital representasjonsform. Digital representasjon på papir er imidlertid lite praktisk, og i høringsnotatet har Departementet selv benyttet kortformen «digital». Digital representasjon vil sannsynligvis for de fleste - kanskje alle - formål være elektronisk, ikke papirbasert. Vi vil derfor foreslå at «maskinlesbart» i § 12 erstattes med «digital». I tillegg bør det tydeliggjøres i § 12 at forbudet gjelder digitale eksemplarer som tas av databaser i digital form.»

Dette foreslås av Advokatforeningen gjort ved å regulere adgangen i et eget punkt c i bestemmelsen.

Departementet er enig i at det vil kunne fremstå som mer dekkende å benytte uttrykket «digital» om den formen kopieringen skjer til og fra. Uttrykket «maskinlesbart» er imidlertid gjennom flere år innarbeidet i loven, bl.a. gjennom begrensningen i adgangen til å kopiere datamaskinprogrammer til privat bruk. Uttrykket «maskinlesbart» har i denne forbindelse vært forstått som et format til forskjell fra det papirbaserte. Det vises bl.a. til drøftingen av lovendringen i § 12 i forbindelse med gjennomføringen av EUs edb-direktiv i 1992 (Ot.prp. nr. 84 (1991-92), side 18 flg.), hvor det gjøres et skille mellom det papirbaserte eksemplarer og det maskinlesbare. I den nevnte proposisjonen ble det bl.a. lagt til grunn at det for edb-programmer i papirformat vil være den optiske lesningen ved en skanner som resulterer i et maskinlesbart eksemplar etter loven.

Departementet finner det i denne forbindelse mest hensiktsmessig å bibeholde dette uttrykket i loven. Når det gjelder databaser, er hensikten med forslaget å forby digital kopiering av en database i digitalt format, det vil si der både kopien og kopieringsgrunnlaget er digitalt. Dette i motsetning til hva som gjelder for datamaskinprogrammer, der det etter § 12 er et forbud mot fremstilling av digitale kopier, uavhengig av kopieringsgrunnlaget.

En lagring på egen datamaskin av en database man har tilgang til i maskinlesbar form vil således ikke være tillatt etter bestemmelsen.

Departementet viser i den forbindelse til drøftingen av hva som utgjør en «eksemplarfremstilling» i kapittel 4 om gjeldende rett. En rekke ulike typer verk er i dag tilgjengelig i digital form. Hva som i så henseende utgjør en database, og derfor vil være underlagt særskilte begrensninger med hensyn til adgangen til privat bruks kopiering, avhenger av om innholdet i

sammenstillingen kan konsulteres individuelt, jf. definisjonen av database i direktivet artikkel 1.

Etter direktivet artikkel 6 nr. 1 er medlemsstatene forpliktet til å innføre unntak fra eneretten for de handlinger som en rettmessig bruker av en database må foreta for å få tilgang til databasen og gjøre normal, og tillatt bruk av dens innhold. Departementet foreslår innført en bestemmelse med slikt innhold i lovens § 39 h. Adgangen vil kun gjelde den eksemplarfremstilling som måtte være teknisk nødvendig for brukerens tilgang til basen. Norwaco har i denne forbindelse i sitt høringssvar gitt uttrykk for at en slik bestemmelse om adgang til brukskopiering ikke må tolkes på en slik måte at den foregriper internasjonalt regelverk om enerett til midlertidige eksemplarer i elektronisk form, bl.a. med henvisning til EUs foreslåtte direktiv om opphavsrett i informasjonssamfunnet.

Departementet bemerker at det i dag ikke foreligger noen internasjonal enighet vedrørende omfanget av den opphavsrettslige enerett med hensyn til de fikseringer som skjer som et sideordnet ledd i en elektronisk kommunikasjonsprosess. Det er grunn til å fastholde den oppfatning av gjeldende rett som departementet har gjengitt i kapittel 4, også i de ulike internasjonale fora der spørsmålet diskuteres.

Gjeldende § 39 h første ledd omhandler adgang til å foreta i utgangspunktet enerettsbelagte handlinger over et datamaskinprogram dersom dette er nødvendig for å bruke programmet i samsvar med dets formål. Retten etter første ledd tilkommer etter ordlyden den som er «rettmessig erverver» av et datamaskinprogram. Dette antas å omfatte den som enten ved overdragelse har blitt eier av programmet, eller den som ved avtale med rettighetshaver har ervervet bruksrett til programmet. Denne bestemmelsen ble innført ved gjennomføringen av edb-direktivet artikkel 5 i 1992 (i kraft 1. januar 1994). I edb-direktivet er brukskopieringsadgang gitt den rettmessige erverver («lawful acquirer») av et datamaskinprogram, mens adgang til sikkerhetskopiering og observasjonsadgang i forbindelse med kjøring av programmet (jf. § 39 h andre og tredje ledd) er gitt den som har en rett til å bruke dataprogrammet («having a right to use»).

Departementet mener at det så langt direktivet tillater, bør gis ensartede regler for adgangen til brukskopiering av så vel datamaskinprogrammer som databaser, slik dette nå blir regulert i § 39 h. Slik edb-direktivet i ettertid har vært fortolket, antas «lawful acquirer» i artikkel 5 nr. 1 («rettmessig erverver») også å omfatte den som har en mer begrenset bruksrett og lovlig tilgang på et eksemplar. Departementet mener det derfor er rom for å anvende betegnelsen «den som har rett til å bruke» tilsvarende for brukskopieringsadgangen i § 39 h første ledd som for den foreslåtte adgangen vedrørende databaser. Det foreslås derfor en endring i § 39 h første ledd slik at bruksko-

pieringsadgangen for datamaskinprogrammer gis den som har rett til å bruke eksemplaret. Det antas ikke at dette vil innebære noen realitetsendring i forhold til gjeldende rett, idet gjeldende bestemmelse må tolkes i lys av edb-direktivet.

Databaser i digital form kan også inneholde datamaskinprogrammer, så vel programvare som skal til for etableringen av basen, som søkeverktøy for å finne fram i den. I slike tilfeller er det snakk om inkorporering av et datamaskinprogram i et annet produkt - i dette tilfelle ved at datamaskinprogrammet utgjør en del av databasen som et hovedprodukt. I slike tilfeller vil ikke de særlige regler for datamaskinprogrammer gjelde. For datamaskinprogrammer gjelder den særregel etter § 19 at utlånsretten ikke konsumeres ved salg av eksemplar av programmet. Det vil si at et datamaskinprogram eksempelvis ikke uten rettighetshavers samtykke kan utlånnes fra bibliotek. Er programvaren inkorporert i f.eks. en database gjort tilgjengelig på CD-rom, vil en imidlertid falle tilbake på de ordinære konsumpsjonsregler i § 19, og utlån fra bibliotek kan skje av eksemplar som er solgt med rettighetshavers samtykke. Brukskopieringsadgangen av databaser som forslaget § 39 h fjerde ledd hjemler, vil derfor kunne omfatte bl.a. en biblioteksbruker. Fordi brukers rett etter § 39 h må utledes av lov eller avtale, vil derfor den som har «rett til å bruke» etter bestemmelsens fjerde ledd ikke nødvendigvis være identisk med den brukergruppen som er angitt i første ledd om datamaskinprogram, selv om betegnelsen er den samme.

I samsvar med direktivet artikkel 15, skal den retten som brukeren av en database har etter artikkel 6 nr. 1, ikke kunne fravikes ved avtale. Dette gjennomføres ved en tilføyelse i § 39 h siste ledd.

Som det fremgår av kapittel 5, om direktivet artikkel 6, er departementet av den oppfatning at det ikke er nødvendig å foreta endringer i avtalelisensbestemmelsene som følge av artikkel 6 nr. 2 b). Imidlertid vil artikkelen nødvendigvis gjøre endringer i lovens § 21, ettersom denne gir adgang til fri offentlig fremføring av utgitte verk ved undervisning. Etter artikkel 6 nr. 2 b) kan det gjøres unntak i nasjonal lovgivning fra eneretten dersom bruken av databasen skjer til undervisnings- eller forskningsformål som ikke er kommersielle. Ettersom fremføring etter § 21 ikke krever noen form for klarering med rettighetshaver, må omfanget tilpasses den ramme for unntak som direktivet setter i artikkel 6, herunder også artikkel 6 nr. 3, som henviser til Bernkonvensjonens rammer for unntak. Dette foreslås ved en tilføyelse i § 21 som begrenser fremføringsadgangen av utgitte databaser ved undervisning.

Nasjonalbiblioteket tar i sitt hørings svar utgangspunkt i at departementet i høringsforlaget ikke gjennomfører unntaksadgangen etter artikkel 6 fullt ut. Det uttales bl.a. at artikkel 6 nr. 2 b) hjemler adgang til å fremføre offentlig opphavsrettslige databaser på forskningsbibliotek til vitenskapelig forskning, og at

tilsvarende unntak bør innføres i åndsverkloven. Departementet skal bemerke at adgangen til å gjøre unntak fra opphavsmannens enerett til offentlig fremføring etter Bernkonvensjonen er begrenset. I den grad en fremføring er hjemlet, kan dette også tenkes å omfatte forskning - for eksempel sitatretten. Men Bernkonvensjonen hjemler ikke generelt unntak fra fremføringsretten for forskningsformål. I den grad forskningen fremstår som en del av den angjeldende undervisningsvirksomhet, vil imidlertid en fremføringsadgang kunne være hjemlet.

I utstrakt grad vil en fremføring av verk ved undervisning kunne foregå fritt fordi den anses å finne sted innenfor det private område. Er undervisningssituasjonen offentlig, vil på den annen side en fremføring av verket bare kunne gjøres fritt hvis det er utgitt. Foreligger først en undervisningssituasjon som f.eks. er åpen for alle, eller av andre grunner må bli å vurde som utenfor det private område, vil adgangen til å fremføre utgitte databaser uten å be om samtykke, måtte begrenses i samsvar med direktivet. En slik begrensnings vil gjelde selve databasen, og ikke de verk den eventuelt måtte inneholde. Adgangen til eventuelt å fremføre offentlig innholdet i en database, vil derfor ikke følge særregelen for databaser. I høringsforlaget foreslo departementet at direktivet artikkel 6 nr. 2 b) ble gjennomført ved å begrense adgangen til offentlig fremføring av databaser til undervisningsvirksomhet som ikke foregår i ervervsøyemed. Uttrykket «ervervsøyemed» var i denne forbindelse ment å forstås på samme måte som uttrykket for øvrig er brukt blant annet i § 21, det vil si til å omfatte også virksomhet som ikke drives med direkte sikte på økonomisk fortjeneste. Etter gjeldende rett kan ervervsøyemed også anses å omfatte et foretagende som drives etter et selv-kostprinsipp. På dette punkt har universitetene og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet samt Riksbibliotekjenesten, hatt innvendinger mot gjennomføringen. Det pekes på at direktivet i artikkel 6 nr. 2 bokstav b) nytter uttrykket «ikke-kommersielt formål». Etter disse instansenes syn vil høringsforlaget på dette punkt innebære en større begrensnings i fremføringsadgangen ved undervisning enn det som er nødvendig etter direktivet. Universitetet i Oslo uttaler bl.a. følgende:

«Det man må ha ment å unnta for fremføringsretten etter direktivet er følgelig næringsvirksomhet i den tradisjonelle mening av uttrykket, dvs. en virksomhet som tar sikte på økonomisk vinning. Det kan ikke ha vært meningen å skjære ut enhver undervisning som skjer mot betaling, uten hensyn til betalings størrelse eller formål. Dette er imidlertid konsekvensen av departementets lovforslag. Begrepet «ervervsøyemed» i åndsverklovens § 21 er vidtgående, og innebærer - som det fremgår av ordlyden - at bare gratisarrangementer faller utenfor det som anses som ervervsøyemed. De offentlige universitetene og høyskolene i Norge driver ikke næringsvirksomhet i tradisjonell forstand, og slik bestemmelsen er foreslått

utformet, vil fremføringsretten bli avhengig av hvordan universitetene og høyskolene velger å finansiere undervisningsvirksomheten, helt uavhengig av om undervisningsvirksomheten har et ideelt eller kommersielt formål. Allerede i dag skjer en del av undervisningen mot deltakerbetaling, for eksempel kompetansegivende etterutdanningskurs.Så lenge formålet med betalingen f.eks. er kostnadsdekning (selvkost), og formålet ikke er å drive næringsvirksomhet med overskudd som formål, burde et etterdirektivt ikke være noe i veien for å tillate offentlig fremføring ved slik undervisning.»

Departementet har vært i tvil om dette spørsmål, blant annet av hensyn til ønsket om enhetlig språkbruk i loven. Samtidig som departementet er enig i at uttrykket «erhvervsøyemed» kan dekke flere former for virksomhet enn den kommersielle virksomhet direktivet betegner, legges det vekt på at direktiver gjennomføres så langt som mulig ved bruk av innarbeidet opphavsrettslig terminologi. Det vil kunne hevdes at det ikke er grunn til at rettighetshaver til vernede databaser skal være avskåret fra et eventuelt vederlag hvor den virksomheten som tar databasen i bruk tar betaling for å dekke inn andre kostnader ved å videreformidle basen, slik situasjonen vil være dersom en nytter uttrykket «erhvervsøyemed». På den annen side er det ingen grunn til at ikke-vernede databaser skal undergis de samme innskrenkninger som verk og arbeider for øvrig. Når det her gis en særregel for fremføring av databaser, er derfor departementet etter en helhetsvurdering kommet til at denne særregelen ikke bør gå lenger enn direktivet forplikter oss til.

Det er likevel departementets oppfatning at uttrykket «kommersielt formål» ikke vil passe godt i loven. Uttrykket «erhvervsmessig» er benyttet i lovens § 24 om gjengivelse av kunstverk plassert på offentlig sted. Uttrykket er valgt etter mønster fra den danske opphavsretsloven av 1961, og ble tatt inn i åndsverkloven av stortingskomiteen under behandlingen av forslaget til ny åndsverklov i 1961. I den sammenheng den ble foreslått benyttet i § 24, har komiteen, som bemerket i Innst. O. XI (1960-61), side 24, hatt den kommersielle utnyttelse i tankene. Samme forståelse ligger til grunn i opphavsretsutvalgets innstilling om billedkunst i NOU 1987:28 (side 31). Slik innholdet i uttrykket «erhvervsøyemed» har festnet seg gjennom praksis, vil dette etter departementets syn dekke mer enn den kommersielle utnyttelse, slik dette etter normal språkbruk må forstås. En virksomhets kommersielle formål antas å forutsette en målsetning om økonomisk overskudd.

Departementet mener at «erhvervsmessig» etter dette må tilsvare en kommersiell utnyttelse, og vil foreslå at adgangen etter § 21 avgrenses mot fremføring av databaser ved ervervsmessig undervisning. Det skal bemerkes at det også kan være snakk om ervervsmessig undervisning selv om det kommersielle formålet ikke er hovedformålet verken ved virksom-

heten eller den konkrete undervisningssituasjon. På den annen side må det være en viss sammenheng mellom den undervisningen som tilbys og det kommersielle formål virksomheten har. Dette betyr for eksempel at det etter departementets syn ikke nødvendigvis vil omfattes av uttrykket dersom en arbeidsgiver holder et internt kurs for sine ansatte. Samtidig vil ideelle formål godt kunne kombineres med kommersielle, og i så fall vil en slik undervisningsvirksomhet ha et siktemål om netto fortjeneste som innebærer at det vil utgjøre en ervervsmessig undervisning. I grensetilfelle må også dette spørsmål avgjøres konkret.

Statens bibliotektilsyn har i sitt hørings svar tatt opp spørsmålet om § 21 vil hjemle adgang for bibliotekene til å fremføre databaser på biblioteket for å bl.a. lære opp publikum i databasesøk og informasjonshenting, idet de mener dette vil være helt nødvendig for at folkebibliotekene skal bidra til at publikum lærer å utnytte den nye informasjonsteknologien. Bibliotektilsynet har vist til Statssekretærutvalgets IT-rapport, hvor det bl.a. sies at:

«Gjennom sin forankring i lokalmiljøet og sin særskilte kompetanse i informasjonsbehandling, brukerveiledning og formidling kan bibliotekene utnyttes i arbeidet for å motvirke skillelinjer mellom dem som behersker og har lett tilgang til den nye teknologien, og resten av befolkningen. Det er nødvendig å se den kunnskapen som finnes digitalt i nær sammenheng med den kunnskapen som finnes i bøker, tidsskrifter og andre kilder. Etter hvert som flere og flere tar i bruk ny teknologi til aktivt informasjonssøk, er det viktig at bibliotekene følger med og videreutvikler sine tilbud (s. 22).»

Rent generelt vil departementet bemerke at § 21 reflekterer innskrenkninger i opphavsmannens fremføringsrett som er hjemlet i Bernkonvensjonen. Lovendringen som foreslås i denne proposisjonen, tar ikke sikte på å utvide unntakshjemmelen i forhold til gjeldende rett, men er foranlediget av at direktivet på dette punkt begrenser unntaksadgangen. Etter gjeldende rett gir § 21 ikke hjemmel for offentlig fremføring på biblioteker med mindre dette skjer i undervisningssammenheng. Kravet om at fremføringen skal skje ved undervisning, innebærer for det første at fremføringssituasjonen er et ledd i en konkret, organisert kunnskapsformidling ment for en bestemt gruppe mottakere. Det innebærer dessuten at det er den som forestår selve undervisningen som også har ansvaret for fremføringen. Det er ikke utelukket at biblioteket som institusjon kan tenkes å utøve virksomhet innenfor en slik ramme. En situasjon hvor bibliotekene tilbyr søk ved installering av terminaler med f.eks. netttilgang i biblioteket, og hvor den enkelte bruker kan få veiledning underveis av bibliotekets ansatte, vil imidlertid åpenbart falle utenfor den fremføringsramme som uttrykket «fremføring ved undervisning» er ment å dekke. En offentlig fremføring utenfor rammene av § 21 vil være underlagt opphavsmannens enerett, hva

enten det gjelder den vernede databasen eller det vernede innhold i den. En klarering vil derfor være nødvendig for å kunne gi et slikt tilbud, såfremt fremføringen er offentlig og verket som sådan fremføres.

Gjennomføring av sui-generis-vernet

Vernets gjenstand og omfang

Departementet foreslår å gjennomføre direktivets særskilte vern i kapittel 3 ved visse endringer i lovens § 43, som etter gjeldende rett også gir vern for databaser. Endringene gjelder både vilkårene for vern, varigheten av vernet og hvilke innskrenkninger som skal gjelde for vernet.

Når det gjelder vilkårene for vern, opererer direktivet med et krav om at databasen skal være et resultat av en vesentlig investering. Denne investeringen skal være knyttet opp til innhenting, kontrolleringen eller presentasjonen av innholdet i databasen, og investeringen skal ha vært vesentlig enten kvantitativt vurdert (dvs. i forhold til en eller annen mengde), og/eller kvalitativt, jf. direktivet artikkel 7 nr. 1. § 43 gir i dag vern for databaser og lignende arbeider hvis de sammenstiller et større antall opplysninger, og direktivets kriterium for vern må inn i loven. Departementet antar at de fleste databaser som er resultat av en vesentlig investering også vil inneholde et større antall opplysninger. Det kan imidlertid godt tenkes en database som har krevd vesentlige investeringer uten at den derved oppfyller någjeldende antallskrav. Departementet kan ikke se grunn til å oppheve det vern som i dag gis databaser som er store i omfang, men som ikke nødvendigvis vil oppfylle direktivets krav til investeringsgrad, og foreslår derfor at kravet om vesentlig investering innføres som et alternativt kriterium til det gjeldende antallskrav. Universitetet i Oslo har i sitt høringsssvar, med tilslutning fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, gått inn for at det sies uttrykkelig i lovteksten hva den vesentlige investeringen skal være knyttet til. Departementet har overveid dette, men funnet ikke å ville foreslå det. Av lovteksten vil det fremgå at databasen som sådan skal være resultatet av en vesentlig investering. Dette gjør det etter departementets syn tilstrekkelig klart at investeringen må være knyttet til det arbeid som skal til for å etablere databasen - det vil si innhenting og behandling av det materiale som sammenstilles.

Forslaget innebærer etter dette at hvis databasen ikke inneholder et større antall opplysninger, må det ha krevd en vesentlig investering å etablere den. Investeringen må ligge hos den som anses som databasens frembringer. Frembringeren kan være en fysisk eller juridisk person, så lenge denne er initiativtakeren til, og bærer investeringsrisikoen for arbeidet. Også etter gjeldende § 43 kan en juridisk person være originær rettighetshaver til katalogarbeider. I ansettelsesforhold vil bestemmelsen innebære at det sjelden vil være arbeidstakeren som er rettighetshaver etter § 43.

Fordi vern etter § 43 kompletterer et eventuelt opphavsrettslig vern, vil den situasjon kunne oppstå at arbeidstakeren/arbeidstakerne har opphavsrett til en database (som fyller verkshøydekravet), og som arbeidsgiveren samtidig har katalogvern til. I en slik situasjon vil det være alminnelige avtalerettslige prinsipper som avgjør om arbeidstakerens eventuelle opphavsrett er gått over til arbeidsgiver i kraft av arbeidsavtalen slik at rettighetene er samlet på en hånd. Er det snakk om en database utarbeidet av en arbeidstaker som ledd i hans ordinære plikter etter arbeidsavtalen, vil det normalt være uproblematisk å konstatere at så vel opphavsretten som katalogretten ligger hos arbeidsgiveren - opphavsretten som overdratt rettighet og katalogretten originært. Det vises for øvrig til drøftelsene i kapittel 3 i proposisjonen vedrørende spørsmålet om en formodningsregel for databaser skapt i arbeidsforhold.

Gjeldende rett gir kun vern mot «ettergjøring». Hva som nærmere ligger i dette er drøftet i kapittel 4 ovenfor. Direktivet omtaler vernet som rett til å forhindre uttrekk og/eller gjenbruk av vesentlige deler av databasens innhold, som omfatter mer enn gjeldende ettergjøringsvern. I den engelske direktivteksten benyttes uttrykkene «extraction» og «re-utilization» om de handlinger som databasefrembringeren skal kunne forby. I kapitlet om gjennomgang av direktivets bestemmelser er innholdet i disse handlinger nærmere referert.

Departementet foreslo i høringsnotatet at denne retten til å autorisere uttrekk og gjenbruk av hele eller vesentlige deler av databasens innhold, gjennomføres ved å utvide vernet etter § 43 til en enerett til eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring for allmennheten. Dette er i samsvar med hva som er foreslått i de øvrige nordiske land.

Flere høringsinstanser har hatt innvendinger mot gjennomføringen på dette punkt. Enkelte instanser har foreslått at dersom en enerett innføres, må det presiseres at denne i henhold til direktivet ikke dekker uvesentlige deler av en databases innhold. I høringsforslaget fra departementet var dette presisert i motivene, men ikke i selve lovteksten. Departementet har vurdert dette spørsmål på ny, og kommet til at en vil foreslå denne forutsetningen inntatt eksplisitt i lovteksten. På denne måte kommer det klarere frem at vernet etter § 43 kun gjelder overfor beføyelser over hele eller vesentlige deler av innholdet. Artikkel 8 nr. 1 i direktivet gjentar denne forutsetningen, som egentlig også fremgår av artikkel 7 nr. 2, hvoretter så vel uttrekk som gjenbruk defineres som det å forføye over hele eller vesentlige deler av innholdet. Departementet er enig i at en presisering i lovteksten på dette punkt kan klargjøre at bestemmelsen ikke tar sikte på å skape et innholdsvern, og vil derfor foreslå inntatt i bestemmelsen et vilkår om at det dreier seg om hele eller vesentlige deler av innholdet i et arbeid vernet etter § 43.

Det sakkyndige råd for åndsverker har påpekt at direktivet ikke gir noen egentlig enerett, men gir en rett til å forby visse handlinger. Videre er det så vel fra rådets side som fra bl.a. Universitetet i Oslo og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fremholdt at det någjeldende ettergjøringsvern i tilstrekkelig grad vil dekke den rett som direktivet gir databasefrembringeren. Det pekes dessuten på at eksemplarframstillingsretten etter åndsverkloven § 2 også inkluderer et plagiatvern, det vil si et vern mot etterligninger, mens direktivets rett til å forby uttrekk ikke går så langt. Til dette vil departementet bemerke at det ikke har vært tilsiktet slikt plagiatvern som eneretten etter lovens § 2 første ledd omfatter. Dette fremgår ved at forslaget til endringer i § 43 ikke inneholder en henvisning til § 2 første ledd. Under enhver omstendighet er departementet av den oppfatning, noe som også bemerkes av flertallet i advokatforeningens lovutvalg i deres hørings svar, at det vil være liten beskyttelsessfære for etterligninger av arbeider etter § 43 som ikke har opphavsrettslig verkshøyde. Plagiatvernet omfatter den ulovlige utnyttelse av vernede elementer i det originale arbeid. Når et arbeid er vernet, ikke på grunn av måten innholdet er sammenstilt på, men på grunn av innholdets omfang eller kostnadene ved sammenstillingen, må en eventuell beskyttelsessfære mot etterligninger antas å være svært begrenset.

Når det for øvrig gjelder Det sakkyndige råds bemerkninger til innføring av en enerett til eksemplarframstilling, har departementet kommet til at en vil opprettholde høringsforslaget på dette punkt. De nordiske lands lovgivning er i all hovedsak svært ensartet så vel i innhold som i terminologi, og departementet legger vekt på å bevare denne nordiske rettsenheten dersom ikke tungtveiende grunner tilsier en avvikende regulering. Så vel Sverige som Finland har vedtatt lovendringer i katalogregelen hvor eksemplarframstillingsbegrepet er benyttet, og det danske forslag er likedan i så måte. Med det innhold en tar sikte på at eksemplarframstillingsretten her skal ha, bl.a. ved en presisering i lovteksten av at uvesentlige deler av innholdet under enhver omstendighet ikke er undergitt enerett, kan departementet ikke se betenkeligheter ved å opprettholde forslaget om en enerett.

Når det gjelder vesentlighetskravet, skal vurderingen være kvalitativ eller kvantitativ. Det vil si at det ikke er avgjørende for vern at det forføyres over en mengdemessig vesentlig del av innholdet. Departementet er enig i enkelte av høringsinstansenes bemerkninger om at det kan være en vanskelig oppgave i konkrete situasjoner å vite om man kopierer en kvalitativt vesentlig del av innholdet i en database man har tilgang på. Departementet vil i den forbindelse peke på direktivet artikkel 8 nr. 2, som begrenser forføyningen over en offentliggjort database til handlinger som ikke er i strid med en normal utnyttning av da-

tabasen eller urimelig fortrenger databasefrembringerens legitime interesser. Dette gir generelle retningslinjer for bedømmingen av om en aktuell utnyttelse faller innenfor en enerett eller ikke.

Eneretten til gjenbruk ble i høringsforslaget foreslått gjennomført ved innføring av en enerett i § 43 til å gjøre arbeidet tilgjengelig for allmennheten. Slik «gjenbruk» er definert i direktivet, dekkes de alt vesentligste av de handlinger som i henhold til gjeldende lovs § 2 omfattes av en tilgjengeliggjøring for allmennheten. Det sakkyndige råd for åndsverker har i hørings svaret pekt på at tilgjengeliggjøring for allmennheten etter § 2 er mer vidtrekkende enn den «gjenbruks»-rett direktivet definerer.

Uttrykket gjenbruk er fremmed i nordisk opphavsrettslig terminologi. Ved de nordiske departementale drøftelser om direktivet og gjennomføringen av dette, har samtlige land lagt vekt på å bevare gjeldende terminologi så langt som mulig. Den vedtatte lovtekst i Sverige og Finland nytter betegnelsen «tilgjengeliggjøring for allmennheten», likeledes det danske forslaget. Departementet har overveid spørsmålet på nytt, men kommet til at en vil fastholde høringsforslaget på dette punkt. Selv om det derved gis et vern av noe større omfang enn det direktivet krever, vil vernet under enhver omstendighet undergis de innskrenkninger og unntak som gjelder og som opprettholder den nødvendige interesseavveining. I tillegg kommer at enhver form for forføyning over uvesentlige deler av innholdet i en database er fri. Når nå direktivet krever at vernet for databaser etter § 43 under enhver omstendighet skal utvides, vil det slik departementet ser det være en fordel at innholdet i katalogretten er parallell med den opphavsrettslige enerett. På denne måten vil man rent praktisk kunne redusere behovet for å ta stilling til om den aktuelle databasen er et verk eller ikke når det for eksempel finner sted en uautorisert forføyning over hele innholdet i databasen.

Forslaget innebærer etter dette at det i motsetning til etter gjeldende rett gis en enerett i § 43 til å spre eksemplarer av databasen til allmennheten - enten det er ved salg, utleie eller utlån - eller å gjøre denne tilgjengelig på annen måte, for eksempel ved on-line formidling. Som for eksemplarframstillingsretten, gjelder også denne enerettsbeføyelsen kun for hele eller vesentlige deler av databasens innhold.

Som for databaser som er åndsverk, vil spredningsretten konsumeres ved første salg eller annen overdragelse av offentliggjort eksemplar, med unntak for utleieretten, jf. direktivet artikkel 7 nr. 2 bokstav b). Dette gjennomføres ved en henvisning i § 43 til bestemmelsen om konsumpsjon av spredningsretten i lovens § 19.

Etter direktivet artikkel 7 nr. 5 skal det under visse omstendigheter også være forbudt å fritt utnytte selv uvesentlige deler av innholdet i en database. Dette

gjelder hvis utnyttelsen skjer gjentatte ganger og har en systematisk karakter slik at den i realiteten innebærer en illojal utnyttelse av en annens arbeid. Det skal likevel bemerkes at direktivet selv understreker den begrensning som må ligge i at eneretten ikke i realiteten etablerer en rett til selve innholdet. I høringsforslaget la departementet ikke inn en bestemmelse lik artikkel 7 nr. 5 i lovtteksten. Fra enkelte høringsinstanser er det gitt uttrykk for at en slik presisering bør inn i lovtteksten. Dette gjelder blant annet Nasjonalbiblioteket, Universitetet i Oslo og Det sakkyndige råd for åndsverker. Fra sistnevnte er det bemerket at slik utnyttelse som er definert i artikkel 7 nr. 5 ofte vil kunne rammes av markedsføringsloven § 1. Det kan likevel tenkes tilfelle der den som er rettighetshaver ikke er næringsdrivende i markedsføringslovens forstand, og av den grunn ikke kan påberope seg dens § 1.

Departementet har kommet til at en presisering tilsvarende artikkel 7 nr. 5 likevel bør inn i lovtteksten i § 43. Sverige og Finlands lovendringer i den tilsvarende katalogregel inneholder ikke en slik presisering. Det danske lovforslaget har imidlertid etter høringsrunden et eget ledd om utnyttelse av uvesentlige deler av innholdet. Ved forslaget vil det komme klarere fram at eneretten til utnyttelse av hele eller vesentlige deler av innholdet i en database også skal inkludere den systematiske og gjentatte utnyttelse av uvesentlige deler av den. Dette bygger på den forutsetning at handlingene innebærer en illojal utnyttelse og derved strider mot rettighetshaverens interesser. Departementet vil derfor foreslå en ordlyd hvoretter det ikke bare må være snakk om en gjentatt og systematisk utnyttelse av uvesentlige deler, men denne utnyttelsen må også stride mot den normale utnyttelse av arbeidet eller urimelig skade rettighetshavers legitime interesser. Slik sett vil under visse forutsetninger flere gangers eksemplarframstilling av mindre deler av en database kunne bli likestilt med den ene gangs eksemplarframstilling av vesentlige deler av den.

Ved endringsforslaget går departementet strengt tatt lenger enn hva direktivet krever, ettersom det utvidede vernet vil omfatte alle arbeider etter § 43, ikke bare databaser.

Direktivet hindrer ikke bedre vern enn fastsatt. Under høringen har bl.a. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet innvendt at det ikke er gitt noen avgjørende begrunnelse for at det nye vernet skal gjelde også andre arbeider enn de direktivet tar sikte på å regulere. Næringslivets Hovedorganisasjon uttrykker også skepsis til en slik utvidelse uten en nærmere begrunnelse.

Også her vil departementet vise til, og legge vekt på, at man i samråd med de øvrige nordiske land har gått inn for at de utvidede beføyelser også gis andre arbeider som er vernet etter katalogregelen. Rettsteknisk er dette å foretrekke. Hittil har alle arbeider etter § 43 vært gitt det samme vern, og når vernet først skal

utvides for enkelte arbeider, kan departementet ikke se tungtveiende innvendinger mot å likestille alle arbeider etter § 43. Departementet antar videre at dette ikke vil få vesentlige negative konsekvenser. Parallelt med eneretten vil det ved henvisninger gis nødvendige og avbalanserte unntak som ivaretar brukernes behov.

Direktivet stipulerer en lengre vernetid for databaser som går inn under § 43, enn hva som gjelder i dag. Bestemmelsen må endres på dette punkt, for så vidt gjelder vernetidens lengde samt utgangspunktet for beregningen. I samsvar med direktivet, foreslås at dersom arbeidet ikke er gjort tilgjengelig for allmennheten innen 15 år etter dets tilblivelse, opphører vernet. Gjøres arbeidet tilgjengelig på slik måte innen fristen, vil en 15 års beskyttelsesperiode løpe fra tilgjengeliggjöringstidspunktet. Hvis det gjøres endringer, tilføyelser m. m. i et eksisterende arbeid, kan dette tenkes å gi grunnlag for å konstatere at det foreligger et nytt arbeid som kvalifiserer til sin egen, selvstendige vernetid. Etter direktivet vil dette gjelde der det gjøres vesentlige endringer i databasen, når endringene i seg selv er resultatet av en vesentlig investering. Det samme vil etter § 43 gjelde der det skjer endringer i et slikt omfang at den endrede databasen eller katalogen inneholder et større antall nye opplysninger, jf. de alternative kriterier for katalogvern.

Departementet ser ikke grunn til å forskjellsbehandle de arbeider som er vernet etter § 43 med hensyn til varigheten av vernet, selv om direktivet kun regulerer databaser. Direktivets vernetid vil derfor foreslås for alle arbeider etter § 43.

Avgrensning av eneretten

For de land som har i funksjon en rett som er sammenlignbar med direktivets sui-generis-vern, gir direktivet rom for at vi i lovgivningen kan beholde avgrensninger av eneretten som hittil har vært akseptert. De nordiske land har som nevnt et katalogvern som også omfatter databaser. Omfanget av eneretten etter § 43 har hittil vært mer begrenset enn omfanget av den opphavsrettslige enerett, og henvisningene til de avgrensninger av eneretten som skal gjelde, har derfor ikke omfattet samtlige av de avgrensningsregler i kapittel 2 som er relevante for databaser som verk. Prinsippet har imidlertid hele tiden vært at avgrensningene i katalogvernet skal ha samme omfang som de innskrenkninger som gjelder for den opphavsrettslige enerett. Ved slik «parallellitet» kan man derved til en viss grad, som bruker, unngå å måtte ta stilling om det arbeid man utnytter er et verk eller ikke.

Når nå omfanget av katalogvernet utvides, vil det derfor også gjennomføres tilsvarende utvidelser av avgrensningene i retten. Dette foreslås ved henvisningstilføyelser i § 43. I høringsnotatet foreslo departementet, i samsvar med de øvrige nordiske land, at avgrensningene ble gitt i samme omfang som for den

opphavsrettslige enerett. Nasjonalbiblioteket hevder i sin høringsuttalelse at unntaksbestemmelser i § 43 bør innføres i tråd med direktivet artikkel 9. Fra høringsuttalelsen hitsettes:

«I henhold til endringsforslaget følger retten til å bruke databaser vernet av sui-generis-retten de samme unntaksbestemmelsene som databaser vernet av opphavsretten. Dette medfører et strengere vern enn databasedirektivet krever, bl.a. fordi sui-generis-vern er et produsentvern som ikke vernes av Bernkonvensjonen. Dette får betydning for retten til å gjøre uttrekk av en vesentlig del av en database som illustrasjon til undervisning eller forskning, jfr databasedirektivet art. 9.b. Gjennomføringsforslaget medfører at det må foreligge en avtalelisens for å kopiere databaser til undervisning og vitenskapelig forskning. Det forutsetter at det foreligger en avtalelisens som tillater kopiering i maskinlesbar form til undervisning og forskning. Videre forutsetter det at det foreligger en organisasjon som er representative for databaseprodusenter og det forutsetter at det foreligger en avtale. Dette er strengere krav enn det databasedirektivet stiller. Det medfører at muligheten til tilgang på informasjon til forskning og undervisning svekkes.»

Gjennom henvisninger i § 43 siste ledd er adgangen til kopiering til undervisning og forskning av databaser vernet etter katalogregelen, etter gjeldende rett regulert i avtalelisensbestemmelsen i § 13. Det vil si at det allerede i dag må foreligge en avtale med avtalelisensvirkning for kopiering innenfor undervisning og forskning som ikke er omfattet av andre avgrensingshjemler. En kopiering hjemlet i en avtalelisens gir heller ikke i dag adgang til digital kopiering. Selv om direktivet på dette punkt i artikkel 9 i sin ordlyd hjemler en fri adgang til kopiering i undervisning og forskning, er den desto mer begrenset når det gjelder utnyttelse innenfor andre områder. De henvisninger som § 43 inneholder i dag, og de utvidelser som foreslås, innebærer en kopieringsadgang som er videre enn den som er hjemlet i artikkel 9. Blant annet er adgangen til intern kopiering i virksomheter ved avtalelisens (§ 14) gjort gjeldende også for arbeider etter § 43. Departementet finner ikke å ville avgrense videre for ett bestemt kopieringsområde enn hva som er tilfelle etter gjeldende rett, selv om direktivet for så vidt skulle hjemle dette. Departementet mener det er mest hensiktsmessig å avgrense fra denne eneretten i samme utstrekning som for verk. Avgrensningsbestemmelsene er resultat av en balanse mellom rettighetshavers og brukers interesser, og for kopieringsområdet bevares gjeldende rettstilstand med hensyn til avgrensningene (bortsett fra at adgangen til privat bruks kopiering av digitale databaser vil være begrenset). Et slikt samsvar mellom avgrensninger for verk og arbeider etter § 43, må også antas å forebygge spekulasjoner i hvorvidt en har å gjøre med et verk eller et arbeid etter § 43 når en skal avgjøre den utnyttelsesadgang man har til hele eller vesentlige deler av en database.

For en gjennomgang av de enkelte avgrensningsbestemmelser henvises til merknadene til forslaget enkelte bestemmelser i kapittel 9.

Etter direktivet artikkel 8 nr. 1 skal bruken av uvesentlige deler av en offentliggjort database ikke kunne forhindres av rettighetshaver. Bruken av uvesentlige deler av en base omfattes uansett ikke av eneretten, men artikkelen innebærer at rettighetshaver heller ikke ved individuelle avtaler med bruker kan utvide innholdet i sin enerett ut over det som fremgår av loven. Hvis databasen ikke er offentliggjort vil det derimot ikke være noe til hinder for at rettighetshaver, ved avtale, stipulerer bruksadgang som medfører at han også har kontroll med bruken av uvesentlige deler av databasens innhold. De innskrenkninger som fremgår av direktivet til fordel for den rettmessige bruker, og som for så vidt også vil være regelen for de avgrensningsbestemmelser vår åndsverklov i dag har, gjelder kun for verk og arbeider som er gjort tilgjengelig for allmennheten, f.eks. ved offentliggjørelse. Departementet foreslår at det inntas en særskilt bestemmelse om dette i § 43 siste ledd. Som det også fremgår av det som er sagt om hva som er gjenstand for vern ovenfor, skal den enerett som gis til en databasefrembringer ikke innebære et innholdsvern. Produsenter av informasjonstjenester skal ikke ved hjelp av direktivets sui-generis-vern gis mulighet til i realiteten å skape informasjonsmonopol. Som det også fremgår av direktivets fortale (pkt. 47), vil nasjonal konkurranselovgivning, herunder bestemmelser om inngrep mot konkurranseskadelig atferd fungere parallelt og selvstendig i forhold til det nye vernet.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Databasedirektivets gjennomføring i norsk rett antas ikke å ha store økonomiske eller administrative konsekvenser.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til at det foreslås endringer i åndsverksloven for å gjennomføre EUs direktiv om rettslig vern av databaser.

Komiteen vil understreke at den raske teknologiske utviklingen gjør det nødvendig å tilpasse åndsverksloven til dagens virkelighet. Det er grunn til å understreke at databaser kan være svært verdifulle produkter i dagens informasjonssamfunn. Komiteen ber departementet foreta en løpende vurdering av loven i lys av den teknologiske utvikling.

Komiteen har merket seg at direktivet ønsker et vern for produkter som tilbyr komplett og strukturert informasjon om avgrensede områder tilpasset ulike brukeres behov. Vernet søkes samtidig balansert mot samfunnets åpenbare krav på tilgang til informasjon.

Komiteen har merket seg at rettighetshaverorganisasjonene har reagert på departementets fortolk-

ning av gjeldende norsk rett når det gjelder rekkevidden av eneretten etter åndsverkslovens § 2. Striden gjelder de betingelser som skal foreligge for at man kan snakke om et *eksemplar* av et verk som opphavsmannen har rettigheter over. Departementet snakker om mellomagringer som utgjør et nødvendig, men sideordnet, ledd i en transport av data for eksempel skjermvisning, og at dette etter departementets oppfatning normalt er av en slik flyktig karakter som ikke alltid vil utgjøre et eksemplar i opphavsrettslig forstand. Dette kan bety at dersom man henter opp et dokument på skjerm fra Internett så skjer en såkalt flyktig fiksering. Komiteen har merket seg at rettighetshaverorganisasjonene mener at departementet foretar en unødvendig innskrenkning i eneretten ved å si at fikseringen må ha en viss varighet og selvstendighet for å være en enerettshandling etter § 2.

Komiteen vil spesielt understreke viktigheten av å opprettholde en balanse mellom rettighetshavernes og brukernes interesser også i den digitale tid. Det må sikres at rettighetshaverne kan ivareta sine rettigheter også i digitale medier, samtidig som det for eksempel ikke bør lovgis på en måte som kan gjøre brukeren ansvarlig for brudd på opphavsretten ved den midlertidige lagring som skjer ved surfing på Internett. Annerledes kan det være, som departementet skriver, dersom lagringen går ut over hva som er nødvendig for denne type bruk, eller hvis det gjøres videre bruk av et midlertidig lagret eksemplar.

Komiteen slutter seg til de foreslåtte lovendringer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, har merket seg at forslaget om opphavsrettslig vern av såkalte flyktige eller midlertidige eksemplarer ikke fikk gjennomslag under diplomatkonferansen i regi av Verdensorganisasjonen for opphavsrett i 1996, og at Norge var blant de land som gikk imot forlaget.

Flertallet slutter seg til den forståelse som departementet legger til grunn ved omtale av dette spørsmålet i proposisjonen.

Flertallet er kjent med at problemstillingen omkring midlertidige eksemplarer diskuteres på europeisk nivå, bl.a. innen EU, og mener det er viktig at Norge også i denne sammenheng understreker hensynet til brukerne og tilkjenner en klar oppfatning av hvordan spørsmålet bør løses i internasjonal sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er kjent med at det foregår et omfattende arbeid i EU med et direktiv som regulerer det nærmere innhold av eneretten til eksemplarframstilling, inkludert spørsmålet om vern for

flyktige eksemplarer. Disse medlemmer ønsker på den bakgrunn ikke å ta stilling til departementets vurderinger i forhold til begrensning av eneretten nå, men vil avvente dette til EUs direktiv om eneretten foreligger til behandling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter i hovedsak departementets forslag til endringer. Disse medlemmer ser det som viktig at man får mest mulig like regler på dette området innen hele EØS-området. Dette er viktig fordi databaser og utveksling av data ikke stopper ved landegrensene. Disse medlemmer ser det som viktig at Norge bidrar til å styrke opphavsrettshavernes rett i denne tiden med en svært rask teknologisk utvikling. Det er da viktig at Norge bidrar til å styrke opphavsrettshavernes enerett. I denne sammenheng vil disse medlemmer vise til endringene i § 43 som bidrar til en styrking av vernet.

Disse medlemmer vil også vise til § 45b, som ikke er omfattet av endringer i denne omgang, hvor det bør gjøres endringer for å styrke opphavsrettshavernes rett. Etter disse medlemmers oppfatning må ordet «kringkasting» også gjelde sending over tele eller internett. Det vil i fremtiden bli aktuelt å sende musikk ut fra databaser over tele eller internett. Etter disse medlemmers oppfatning må det foretas en nærmere presisering av dette så snart som mulig slik at ikke opphavsrettshavernes rett bli svekket på dette punkt.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i åndsverkloven.

I.

I lov av 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) gjøres følgende endringer:

§ 12 andre ledd bokstav b og c skal lyde:

- b) fremstille maskinlesbare eksemplar av *datamaskinprogram*,
- c) *fremstille maskinlesbare eksemplar av databaser i maskinlesbar form, eller*

§ 12 andre ledd nåværende bokstav c blir ny bokstav d.

§ 21 tredje ledd første punktum skal lyde:

Denne paragraf gjelder ikke for *filmverk, scenisk fremføring av sceneverk eller fremføring av databaser ved ervervsmessig undervisning.*

Overskriften foran § 39g skal lyde:

Datamaskinprogrammer og databaser

§ 39h første ledd skal lyde:

Den som har rett til å bruke et datamaskinprogram, kan fremstille eksemplar av, endre og bearbeide programmet i den utstrekning det er nødvendig for å bruke programmet i samsvar med dets formål, herunder også for å rette feil i programmet.

§ 39h nytt fjerde ledd skal lyde:

Den som har rett til å bruke en database, kan foreta slike handlinger som er nødvendig for tilgang til databasens innhold og normal utnyttelse av denne.

Nåværende § 39h fjerde ledd blir nytt femte ledd, og skal lyde:

Bestemmelsene i *andre, tredje og fjerde ledd* kan ikke fravikes ved avtale.

§ 43 skal lyde:

Den som frembringer et formular, en katalog, en tabell, et program, en database eller lignende arbeid som sammenstiller et større antall opplysninger, eller som er resultatet av en vesentlig investering, har enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av arbeidets innhold ved å fremstille eksemplar av det og ved å gjøre det tilgjengelig for allmennheten.

Eneretten etter første ledd gjelder tilsvarende ved gjentatt og systematisk eksemplarframstilling eller tilgjengeliggjøring for allmennheten av uvesentlige deler av arbeid som nevnt, dersom dette utgjør handlinger som skader den normale utnyttelse av arbeidet eller urimelig tilsidesetter frembringerens legitime interesser.

Eneretten til et arbeid som nevnt i første ledd varer i 15 år etter utløpet av det år arbeidet ble fremstilt.

Dersom arbeidet i løpet av dette tidsrom offentliggjøres varer vernet i 15 år etter utløpet av det år arbeidet første gang ble offentliggjort.

Er arbeid som nevnt foran, helt eller for en del gjenstand for opphavsrett, kan også denne gjøres gjeldende.

Bestemmelsene i §§ 2 andre og tredje ledd, 6 til 8, 12 til 22, 25, 27, 28, 30 til 38b og § 39h fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.

Avtale som utvider frembringerens rett etter første ledd til et offentliggjort arbeid kan ikke gjøres gjeldende.

§ 58 andre ledd fjerde punktum skal lyde:

Bestemmelsen i § 43 gjelder for *arbeid frembrakt av noen som er statsborger i eller bosatt i eller har sete i et land innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.*

II.

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

- Loven her trer i kraft straks.
- Endringene ved loven her gjelder ikke handlinger som er utført eller rettigheter som er ervervet før loven her trer i kraft.
- Dersom det før loven her trer i kraft er igangsatt eksemplarframstilling eller foretatt vesentlige forberedelser for å fremstille eksemplar av arbeider som nevnt i § 43 og som ikke er vernet etter de eldre regler, kan eksemplarframstillingen i nødvendig og sedvanlig utstrekning avsluttes innenfor de planlagte rammer, likevel senest innen 1. januar 2000. Eksemplar som er fremstilt med hjemmel i første punktum, kan spres eller vises utenfor det private område, likevel slik at henvisningen i § 43 fjerde ledd til § 19 andre ledd gjelder for utleie som finner sted etter lovens ikrafttreden.
- Vernetiden for en database som fyller vilkårene for vern etter § 43, og som er fremstilt mellom 1. januar 1983 og 1. januar 1998, varer frem til 1. januar 2013.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 11. februar 1999.

May-Helen Molvær Grimstad,
leder.

Trond Helleland,
ordfører.

Grethe G. Fossum,
sekretær.